

Zprávy a oznámení

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 66 (2021), No. 1, 62–70

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/148694>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2021

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library*
<http://dml.cz>

Zprávy oznámení &

VZPOMÍNÁNÍ NA IVANA NETUKU

Zdroj: Akademický bulletin

Dne 14. října 2020 zemřel profesor Ivan Netuka. Pro mnohé to byl šok, neboť i když on sám to netajil, jen lidé z jeho blízkého okolí věděli, jak vážně je nemocen. Ivan byl totiž velký bojovník a statečně se svojí nemocí bojoval. Přes obtíže, které mu přinášela, dál usilovně pracoval.

Jako matematik byl Ivan velmi všestranný, i když jeho doménou byla matematická analýza a zejména teorie potenciálu. Ne náhodou rád citoval výrok Pierra Jacquinota *La théorie du potentiel est un véritable carrefour de la Mathématique* [Teorie potenciálu je opravdovou křižovatkou matematiky]. Stal se mezinárodně uznávaným odborníkem v matematické analýze a předním představitelem pražské školy teorie potenciálu. Aktivně se zúčastnil mnoha desítek prestižních konferencí, často jako zvaný řečník. Nebudeme podrobně popisovat jeho odborné publikace a odkazujeme čtenáře na obsáhlejší článek, který vyšel v časopise *Mathematica Bohemica* k jeho šedesátinám.¹ Tam je připojen i seznam jeho publikací do roku 2004 a ve stejném časopise vyjde s krátkou vzpomínkou i jeho dodatek.²

Profesor Ivan Netuka se narodil 7. července 1944 v Hradci Králové. Maminka pracovala jako úřednice ve smiřickém cukrovaru, tatínek jako učitel na druhém stupni základní školy ve Smiřicích, kde vyučoval zejména matematiku, rýsování a kreslení. Po absolvování základní školy pokračoval Ivan ve studiu na střední škole v Hradci Králové. Navštěvoval volitelný matematický kroužek, úspěšně se účastnil matematické olympiády, projevoval však zájem i o jiné předměty. Ve volném čase se rád věnoval četbě a sportu. Nakonec se rozhodl pro další studium matematiky, na které oceňoval její logickou strukturu i skutečnost, že není založena na memorování.

Po maturitě v roce 1962 se zapsal na Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Rád vzpomínal na své učitele, především na vynikající před-

¹Král, J., Veselý, J.: *Sixty years of Ivan Netuka*, *Mathematica Bohemica* 129 (2004), 91–107.

²Slavík, A., Veselý, J.: *To the memory of Ivan Netuka*, *Mathematica Bohemica*, DOI: 10.21136/MB.2021.0187-20. Některé informace jsme převzali z rozhovoru Kateřiny Doležalové s Ivanem Netukou, viz www.matfyz.cz/clanky/spojeni-s-matfyzem-ivan-netuka. Jeho rozšířená verze je dostupná na adrese www.karlin.mff.cuni.cz/~netuka/rozhovor-2019.pdf [cit. 20. 1. 2021].

nášky Vojtěcha Jarníka a Jana Maříka, které jej nasměrovaly k matematické analýze. V pátém ročníku studia již vedl výuku na Elektrotechnické fakultě ČVUT a zároveň se věnoval diplomové práci z teorie funkcí komplexní proměnné, kterou obhájil roku 1967.

Poté pokračoval v aspirantuře (tehdejší obdoba doktorského studia) na MFF UK pod vedením Josefa Krále a současně vedl cvičení z matematiky na Přírodovědecké fakultě UK. Téma kandidátské práce jej dovedlo k teorii potenciálu. Dalším krůčkem byl Králův seminář, který se zrodil z neoficiální Královky přednášky, založené na práci vedoucího představitele francouzské školy teorie potenciálu Marcela Brelota.

V červenci roku 1969 se konala v italské Strese letní škola sponzorovaná NATO, na níž byla jedinečná možnost setkání s tehdejšími čelnými představiteli teorie potenciálu Marcelem Brelotem, Heinzem Bauerem, Corneliem Constantinescem, Aurelem Corneou a dalšími. Letní školy se ještě stihlo zúčastnit i několik Čechů včetně Ivana. Vraceli se tenkrát se smíšenými pocity. Pro většinu to byla první cesta „na západ“ a všem bylo vcelku jasné, že budoucnost volného cestování je mimořádně nejistá. S řadou lidí, se kterými se Češi na této škole setkali, udržovali i nadále přátelské vztahy. Setkání s prof. Brelotem dokonce vyústilo i v jeho návštěvu Prahy v roce 1970.³

Později se Ivanovi naskytla příležitost k odjezdu do Paříže. Poprvé se to nezdařilo (šlo o cestu na osobní pozvání, které bylo považováno za podezřelé), ale

po ročním odkladu mohl roku 1973 vycestovat na devět měsíců k prof. Brelotovi (roli hrála i skutečnost, že o Francii byl z jazykových důvodů menší zájem než o jiné země). Pařížský pobyt byl pro Ivana důležitou životní zkušeností a dalším mocným impulsem pro volbu odborného zaměření. Setkal se tehdy s mnoha zajímavými lidmi, mj. též s Gustavem Choquetem, který později několikrát navštívil Prahu.⁴

Na Králově semináři byla studována axiomatická teorie potenciálu podle Bauera textu *Seminar über Potentialtheorie*, který vyšel roku 1968, a také později z rukopisu monografie Constantinesca a Corney *Potential theory on harmonic spaces*, která vyšla roku 1972. A to vše úzce souviselo se zmíněnou letní školou ve Strese. Taková relativně úzce zaměřená setkání lidí se zájmem o teorii potenciálu se začala probouzet k životu a tak vznikla např. i velká konference v Kodani roku 1979.

Byl to právě Ivan, který aktivně a úspěšně navazoval mezinárodní kontakty s předními „potenciálníky“ a tak jsme mohli, samozřejmě později, v Praze mnoho z nich uvítat. Významnou roli v tom sehrál zejména velmi těsný kontakt s prof. Bauerem. V roce 1992 u něj Ivan strávil čtyři měsíce na Univerzitě Erlangen-Nürnberg a s některými jeho žáky se poznal již ve Strese. Na Bauera popud vznikla možnost hostit v Praze v roce 1987, přímo pod Karlovým mostem, celosvětovou konferenci o teorii potenciálu (ICPT'87). Prof. Bauer prožil v Praze i listopadové dny roku 1989. Jeho přednáška se sice z pochopitelných dů-

³Viz Král, J., Lukeš, J., Netuka, I., Veselý, J.: *Vzpomínka na profesora Marcela Brelota*, PMFA 33 (1988), 170–173.

⁴V roce 1990 se na MFF UK uskutečnil rozhovor, jehož přepis lze najít v článku Rokyta, M.: *Setkání s profesorem Gustavem Choquetem*, PMFA 37 (1992), 30–42. V roce 2002, kdy byl Ivan Netuka děkanem MFF UK, získal Choquet čestný doktorát UK a při této příležitosti byla vydána publikace Lukeš, J., Netuka, I., Veselý, J.: *Professor Gustave Choquet. Doctor Universitatis Carolinae Honoris Causa Creatus*, MatfyzPress, Praha, 2002 (k dispozici online na www.karlin.mff.cuni.cz/~lukes/material/choquet.pdf [cit. 20. 1. 2021]).

vodů (studentská stávka) nekonala, ale on z Prahy neodjel a celý listopadový týden plný nejistoty, ale i nadšení a velkých nadějí, sledoval z bezprostřední blízkosti, což tehdy vzbuzovalo nemalé obavy u jeho českého doprovodu. Následující rok se konalo jiné setkání potenciálních, tentokrát v japonské Nagoyi (ICPT'90). Současně přibývalo dalších mezinárodních kontaktů a cestování bylo o mnoho snazší, navíc do nizozemského Amersfoortu (ICPT'91) to nebylo tak daleko. Další rok na podzim byl Heinz Bauerovi spolu s Pálem Erdősem udělen čestný doktorát UK.⁵

Množily se i kontakty s bývalými Bauerovými žáky. Jeden z nich, Wolfhard Hansen z Bielefeldu, se stal tradičním hostem semináře v Praze a Ivanovým nejfrekventovanějším spoluautorem. Jejich spolupráce začala společným článkem v *Journal für die reine und angewandte Mathematik* z roku 1990 a trvala do posledních dnů Ivanova života. Napsali společně celkem 26 prací, které vyšly v předních světových časopisech. Jejich poslední společná práce brzy vyjde v časopise *Potential Analysis*.

Povzbuzení organizačním úspěchem konference ICPT'87 si Pražáci troufli pořádat jednu z dalších mezinárodních konferencí o teorii potenciálu opět v Česku (tentokrát již v České republice). Konala se v srpnu 1994 v Koutech u Havlíčkova Brodu. Bylo sice na čem stavět, neboť síť jejich mezinárodních kontaktů se vcelku rozrostla, ale po mimořádně úspěšné konferenci ve francouzském Châteaude Bonas v roce 1993, jejíž sborník vyšel v NATO Advanced Science Institute Series (Ivan byl jedním z jeho editorů), bylo jasné, že bude nutné připravit vše na co možná nejvyšší úrovni. Nebylo to lehké, ale konference byla úspěšná a její

průběh je dokumentován ve sborníku *Potential Theory – ICPT 94*, který vyšel roku 1996.

Vraťme se k působení Ivana Netuky na MFF UK, kde vyučoval v letech 1969 až 2020. Nastoupil jako odborný asistent, v roce 1978 se habilitoval, v roce 1985 mu byla udělena vědecká hodnost DrSc. a v roce 1986 byl jmenován profesorem. V krátké vzpomínce není možné vyjmenovat všechny důležité role, kterými prošel. Po Karlu Drbohlavovi byl druhým polistopadovým děkanem MFF pro období 1993–1999 zvolen Bedřich Sedlák, který si Ivana vybral jako proděkana pro zahraniční styky. V letech 1986–1990 a 2006–2012 byl Ivan ředitelem Matematického ústavu UK, v letech 1999–2005 děkanem MFF UK. Kromě rozvoje vědy, výzkumu a mezinárodních kontaktů se podstatně zasloužil o obnovu matematické knihovny v Karlíně zničené při povodni v roce 2002. Fakulta získala mnoho knih a časopisů ze zahraničí, nebylo však jednoduché dopravit je do Prahy. Po náročném období se knihovna v říjnu 2004 znovu otevřela.

Z dalších Ivanových funkcí připomeňme, že v roce 2008 se stal místopředsedou Grantové agentury ČR a roku 2014 jejím předsedou. Nelze nezmínit jeho práci pro JČMF (byl jejím čestným členem a získal pamětní medaili za zásluhy o rozvoj matematiky a fyziky), pozici vedoucího redaktora časopisu CMUC v letech 1987–2012, jakož i členství v redakčních radách řady zahraničních a domácích časopisů včetně PMFA, kde aktivně působil až do roku 2020. Pro tento časopis napsal množství přehledových článků věnovaných zejména moderní matematické analýze a jejím významným představitelům.

⁵Král, J., Lukeš, J., Netuka, I., Veselý, J.: *Heinz Bauer čestným doktorem Univerzity Karlovy*, PMFA 38 (1993), 95–101.

Ivan miloval matematiku a aktivně se zabýval i její historií.⁶ Dosáhl úspěchů nejen ve vědecké práci, ale byl i výborným a oblíbeným učitelem. Učil rád a své přednášky si promýšlel – dokázal srozumitelně podat i velmi složitou látku a zasadit ji do historického kontextu. Nelitoval času a připravil pro studenty řadu učebních textů.

Byl velmi pracovitý, odpovědný a svědomitý člověk, životní optimista, který měl rád inteligentní humor a byl vstřícný k lidem. K jeho zálibám patřila hudba, literatura, studium cizích jazyků, turistika a vaření. S manželkou Hanou, se kterou se znali od středoškolských studií, vychovali dva syny, kteří se stali špičkovými lékaři a profesory UK.

Jeho další plány překazila neúprosná choroba. Nechceme se uchýlovat k frázím, ale nelze než konstatovat, že jeho předčasný odchod je obrovskou ztrátou pro matematiku i pro všechny jeho přátele, kolegy a spolupracovníky.

Antonín Slavík, Jiří Veselý

ZEMŘEL PROFESOR ALEXANDER ŽENÍŠEK

Dne 30. prosince 2020 nás opustil prof. RNDr. Alexander Ženíšek, DrSc. Byl světovým odborníkem na numerickou matematiku a jedním ze spoluzakladatelů matematické teorie metody konečných prvků pro přibližné řešení parciálních diferenciálních rovnic.

Profesor Alexander Ženíšek se narodil 29. ledna 1936 v Brně. V mládí se velice kamarádil se svým spolužákem

Foto: Jan Franců

Jiřím Grygarem, s nímž chodil do základní chlapecké školy již od první třídy. Oba se vzájemně podporovali a neustále si vyměňovali nejrůznější informace z oblasti přírodních věd. V roce 1954 společně maturovali na jedenáctiletce v Brně-Hrusovicích. Poté oba nastoupili na studium odborné fyziky na Přírodovědecké fakultě UJEP v Brně. V roce 1957 ale J. Grygar přestoupil na studium astronomie do Prahy. A. Ženíšek pokračoval ve studiu fyziky až do roku 1959. Poté zjistil, že jej to více táhne k matematice, a tak v letech 1960–1964 ještě absolvoval externí studium odborné matematiky opět na Přírodovědecké fakultě UJEP. I jeho manželka byla matematická.

Za původní matematické práce získal A. Ženíšek v roce 1967 akademický titul RNDr. a o rok později i vědeckou hod-

⁶Byl např. spoluautorem (společně s M. Bečvářovou) tří monografií *Jarník's notes of the lecture course Punktmengen und reelle Funktionen by P. S. Aleksandrov (Göttingen 1928)*, *Karl Löwner and his student Lipman Bers. Pre-war Prague mathematicians* a *Dopady první světové války na mezinárodní spolupráci matematiků* (poslední dva tituly byly recenzovány v PMFA 4/2015 a 2/2019).

nost kandidáta věd CSc. V roce 1969 se habilitoval v oboru matematika na Fakultě strojního inženýrství VUT v Brně, ale dekret docenta obdržel až v roce 1978. V roce 1981 mu byla udělena vědecká hodnost doktora věd DrSc. v oboru přibližných a numerických metod. Ve stejném oboru se pak stal profesorem v roce 1986.

V období 1959–1972 působil jako asistent (později odborný asistent) na katedře fyziky Fakulty strojního inženýrství VUT. Pak ale přešel na místo samostatného vědeckého pracovníka do Laboratoře počítačích strojů VUT, která byla později přejmenována na Oblastní výpočetní centrum při VUT v Brně. V letech 1981–1990 zde zastával funkci vedoucího vědeckého pracovníka. V únoru 1990 přijal místo profesora v Ústavu matematiky Fakulty strojního inženýrství (FSI) VUT a od roku 1994 až do 2003 zde byl ředitelem. V roce 1993 založil a následně rozvíjel odborné pětileté studium v oboru matematické inženýrství na FSI VUT v Brně.

Vědecká činnost prof. Ženíška byla nesmírně bohatá. Již v roce 1969 se proslavil článkem o konvergenci metody konečných prvků pro řešení rovnic lineární pružnosti, který vyšel v časopise Aplikace matematiky. V něm mj. dokázal, že první derivace lineární interpolace $\pi_T v$ nemusí obecně dobře aproximovat první derivace zadané hladké funkce v na trojúhelníku T , pokud se největší úhel γ v trojúhelníku blíží k přímému úhlu. Stejným problémem se již v roce 1957 zabýval též irský matematik a fyzik John L. Synge, který pro standardní Sobolevovu normu dokázal horní odhad

$$\|v - \pi_T v\|_{1,T} \leq C(T) / \sin \gamma,$$

pokud $\gamma \leq \gamma_0 < 180^\circ$ pro γ_0 pevné. To ale nedokazuje špatné aproximační vlastnosti lineární interpolace, protože levá strana nerovnosti může být malá. Naproti tomu Ženíšek našel dolní odhad výše uvedené

normy, který se pro vhodnou kvadratickou funkci v blíží k nekonečnu, jestliže $\gamma \rightarrow 180^\circ$.

V 70. letech se Alexander Ženíšek zaměřil na konstrukci konečných prvků pro numerické řešení parciálních diferenciálních rovnic řádu $2k$ (např. biharmonické rovnice 4. řádu se zadanými okrajovými podmínkami či úlohy pružnosti a pevnosti skořepin). Ženíškovy polynomiální prvky na sebe navazovaly tak, že na hranicích jednotlivých trojúhelníků v dané triangulaci byly spojitě všechny derivace až do řádu k .

V roce 1987 a 1988 společně s prof. Miloslavem Feistauerem z MFF UK publikoval v časopise Numerische Mathematik dva zcela zásadní články o variačních zločinech při řešení nelineárních eliptických okrajových úloh 2. řádu. Termín *variační zločin* zavedl slavný americký matematik Gilbert Strang. Jde o to, že řešení parciálních diferenciálních rovnic se obvykle převádí na minimalizaci jistého integrálního funkcionálu, který obsahuje nižší derivace, než má původní úloha. Při numerickém řešení takového variačního problému se ale obvykle dopouštíme několika prohřešků (tzv. variačních zločinů): 1. numerické integrace na jednotlivých prvcích v zadané triangulaci, protože přesné hodnoty integrálů neumíme vyčíslit, 2. aproximace křivočaré hranice vyšetřované oblasti, 3. interpolace okrajových podmínek. M. Feistauer s A. Ženíškem odvodili příslušné apriorní odhady výsledné chyby a dokázali, že takto modifikovaná metoda konečných prvků konverguje, pokud zjmenujeme použité triangulace. Všechny výše uvedené výsledky jsou citovány v Handbook of numerical analysis II (1991) editorů P. G. Ciarleta a J. L. Lionse.

Profesor Ženíšek se zabýval i mnoha dalšími otázkami numerického řešení problémů matematické fyziky. Jmenujme například výpočty stacionárního magnetic

kého pole, evoluční úlohy parabolického typu, úlohy s nespojitými koeficienty a oblastmi, jejichž hranice obsahuje hroty (typu „cusp“). K tomu účelu zavedl speciální degenerované Lagrangeovy a Hermitovy konečné prvky. Společně s Pavlem Doktorem z MFF UK také dokázal hustotu nekonečně hladkých funkcí v Sobolevových prostorech se smíšenými okrajovými podmínkami na trojrozměrných oblastech. Tento matematický výsledek hraje klíčovou roli při důkazu konvergence metody konečných prvků bez jakýchkoliv předpokladů na hladkost přesného řešení.

Během svého života prof. Ženíšek publikoval celou řadu vynikajících monografií. Krátce zmíníme jen ty nejdůležitější. V roce 1971 napsal společně s V. Kolářem, J. Kratochvílem a M. Zlámallem jednu z prvních knížek o metodě konečných prvků *Technical, physical and mathematical principles of the finite element method*, která vyšla v Rozpravách ČSAV. V roce 1972 napsal s B. Klimešem a J. Kracíkem knížku *Základy fyziky* (VUT, Brno). Pak následovala důležitá monografie V. Kolář, J. Kratochvíl, F. Leitner, A. Ženíšek: *Výpočet plošných a prostorových konstrukcí metodou konečných prvků* (SNTL, Praha, 1979), která se stala praktickou příručkou, jak počítat deformace a mechanická napětí pro konkrétní problémy z technické praxe. Další velice obsáhlou monografii *Nonlinear elliptic and evolution problems and their finite element approximations* (Academic Press, London, 1991) sestavil prof. Ženíšek sám. Úvod k ní mu napsal slavný francouzský numerický matematik Pierre A. Raviart z Univerzity Pierre et Marie Curie v Paříži. Cenu J. Hlávky za vědeckou literaturu získala další Ženíšková monografie *Sobolev spaces and their applications in the finite element method* (VUTIUM, Brno, 2005). Mimo to musíme

ještě zmínit Ženíškovu knížku *Relativita do kapsy* (Masarykova univerzita, Brno, 2015), která přístupnou formou seznamuje čtenáře se základy Einsteinovy teorie relativity. A. Ženíšek je i autorem několika básnických sbírek, např. *Čtvrtá strana trojúhelníka*.

V květnu 1994 se prof. Alexander Ženíšek stal společně se svým životním přítelem RNDr. Jiřím Grygarem, CSc., jedním ze zakládajících členů Učené společnosti České republiky. V roce 2001 získal za své celoživotní zásluhy o rozvoj vědy zlatou medaili FSI VUT v Brně a po nástupu do penze se stal emeritním profesorem VUT.

Odchodem prof. Alexandra Ženíška ztrácí naše matematicko-fyzikální komunita vynikajícího kolegu a odborníka se širokým spektrem vědeckých zájmů. Já osobně si nejvíce cením, že jsem s ním mohl diskutovat praktické použití metody konečných prvků na několika mezinárodních konferencích. Matematické základy této metody vznikaly v Brně koncem 60. let minulého století. V roce 2019 o tom prof. Ženíšek ještě stihl napsat článek *Byl jsem u toho aneb 50 let metody konečných prvků*, který vyšel v časopise Kvaternion. Nadšení prof. Ženíška pro vědu nám bude chybět.

Michal Krížek

OBOROVÁ MATEMATICKÁ MEDAILE JČMF ZA ROK 2020

Oborová matematická medaile Jednoty českých matematiků a fyziků za rok 2020 byla výborem České matematické společnosti udělena prof. Davidu E. Edmundsovi, prof. Irène Gijbels a doc. Jiřímu Veselému.

Prof. David E. Edmunds

Britský matematik prof. David E. Edmunds (*1931) je předním světovým odborníkem v teorii prostorů funkcí, teorii operátorů, teorii parciálních diferenciálních rovnic a v dalších souvisejících oblastech. Je autorem více než 230 publikací včetně 14 monografií. První kontakt s českými matematiky navázal v roce 1978, když se jako zvaný řečník zúčastnil jarní školy *Nonlinear Analysis and Function Spaces* v Horním Bradle. Brzy poté začala dlouhodobá spolupráce s českými matematiky, která měla zásadní význam pro rozvoj zdejší školy teorie prostorů funkcí. Od roku 1989 téměř každoročně přijímal na univerzitě v Sussexu návštěvy členů této skupiny a recipročně navštěvoval Prahu. Výsledkem nesmírně plodné spolupráce je velké množství prací, jejichž spoluautory jsou členové české školy teorie prostorů funkcí včetně doktorandů (např. 24 článků s J. Langem, 15 článků s B. Opicem, atd.)

Prof. Irène Gijbels
(foto: Rob Stevens / KU Leuven)

Prof. Irène Gijbels (*1960) je významnou belgickou matematikou, světově uznávanou odbornicí v oblasti teorie neparametrické statistiky a vyhlazovacích metod působící na Katholieke Universiteit Leuven. Je autorkou více než 110 článků a monografií, včetně monografie (s J. Fanem) o lokálním polynomic-kém modelování, která patří k základním stavebním kamenům svého oboru. Odborné zájmy od začátku její akademické dráhy jsou úzce spjaty s Českou republikou. Již od osmdesátých let se pravidelně zúčastňovala prakticky všech mezinárodních statistických konferencí pořádaných jak v Československu, tak později v České republice. Byla klíčovou postavou rozsáhlé spolupráce s MFF UK nejen po vědecké stránce, jako řešitelka společných grantových projektů, ale i při výchově doktorandů pod dvojím vedením „co-tutelle“.

Doc. Jiří Veselý (foto: Jaroslav Richter)

Doc. Jiří Veselý (*1940) absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu UK v roce 1962 a s touto fakultou spojil téměř celý svůj profesní život. Zabývá se zejména teorií potenciálu a dějinami matematiky. Vedle pedagogické práce vyvíjí bohatou činnost ve prospěch matematické komunity. Na fakultě působil mj. jako zástupce ředitele MÚ UK, proděkan, předseda knihovní rady. V sedmdesátých letech pracoval ve výboru pražské pobočky JČMF. V letech 1993–1996 byl členem výboru Matematické vědecké sekce (nyní Česká matematická společnost). V r. 2005 byl u zrodu projektu České digitální matematické knihovny a zásadním způsobem přispěl k jeho úspěchu. Na udržování a rozvoji digitální knihovny se významnou měrou podílí dosud. Dlouhodobě působil např. i ve výboru CSTuG.

Petr Stehlík

UDĚLENÍ CENY PROFESORA IVA BABUŠKY ZA ROK 2020

Ve středu 16. prosince 2020 udělily Česká společnost pro mechaniku a Jednota českých matematiků a fyziků Cenu profesora Iva Babušky za nejlepší práci v oboru počítačových věd pro studenty a mladé vědecké pracovníky, tentokrát již po sedmadvacáté. Významný český matematik Ivo Babuška (University of Texas at Austin, USA) cenu založil v roce 1994.

Cenu profesora I. Babušky za rok 2020 získal Ing. Miroslav Hrstka, Ph.D., z Ústavu mechaniky těles, mechatroniky a biomechaniky Fakulty strojního inženýrství VUT v Brně za doktorskou disertaci *Evaluation of fracture mechanical parameters for bi-piezo-material notch*. Práce je věnována stanovení asymptotického rozvoje popisujícího rovinné elektro-elastické pole v okolí piezoelektrických bimateriálových vrubů a trhlin. Autor také sestavil odpovídající software a vyřešil numericky řadu netriviálních úloh.

Jako druhý se umístil Mgr. Martin Doškář, Ph.D., s disertací *Wang tiling for modelling of heterogeneous materials*. Práce byla vytvořena na Fakultě stavební ČVUT v Praze.

Byla též udělena čestná uznání za diplomové práce. Rozhodnutím hodnotitelské komise získal první místo Ing. Evžen Korec z Fakulty stavební ČVUT v Praze. Druhé místo obsadil se svou diplomovou prací Mgr. Petr Vacek z Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze a třetí byl Ing. Alexej Moskovka z Fakulty aplikovaných věd ZČU v Plzni.

Cena i další uznání jsou udíleny každoročně a jsou spojeny s finanční odměnou. Obvykle odměnění účastníci a účastnice u příležitosti vyhlášení vítězů přednášejí krátké sdělení o své práci. V roce 2020 to nebylo možno uskutečnit vzhledem k epi-

demii covid-19. Pořádající vědecké společnosti počítají s tím, že přednášky všech odměněných proběhnou při první vhodné příležitosti v roce 2021.

Karel Segeth

ZEMŘEL JAN SLAVÍK

Dne 29. ledna 2021 zemřel ve věku 72 let docent Jan Slavík z katedry fyziky Západočeské univerzity v Plzni. Narodil se 7. prosince 1948 v Chebu.

V letech 1967 až 1972 studoval fyziku na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 1973 obhájil i rigorózní práci. Následovala interní aspirantura (CSc.) na Institutu fyziky ve Varšavě, zaměřená na relativistickou fyziku. V roce 1976 Jan Slavík nastoupil na plzeňskou katedru fyziky Vysoké školy strojní a elektrotechnické (od roku 1991 Západočeská univerzita), se kterou spojil následujících 45 let svého profesního života. Věnoval se fyzice plazmatu a v roce 1993 se habilitoval v oboru aplikovaná fyzika. V letech 1993–2013 byl zástupcem vedoucího katedry fyziky na Fakultě aplikovaných věd. V období 1999–2003 působil jako proděkan Fakulty aplikovaných věd. V letech 1989–1999 byl předsedou plzeňské pobočky JČMF. Jako autor a spoluautor je podepsán pod dvěma desítkami vědeckých prací.

Měl rozsáhlé znalosti nejen v oblasti fyziky a jejích dějin, ale i filozofie a historie obecně. Jako člen přípravného výboru (od roku 1999) Interdisciplinárního semináře Západočeské univerzity se stal výraznou osobností při každoročním setkání významných představitelů různých vědeckých oborů z celé České republiky. Vyznačoval se otevřeností a upřímností. Své kritické názory se nebál prezentovat ani před rokem 1989, i když se tím dostával do problémů. Byl to laskavý a spolehlivý člověk, který nám bude velmi chybět.

Jaroslav Vlček